

Laat jongeren de zorg voor ouderen zien en ervaren

Oost-Souburg, maart 2021 – Riet Pattikawa-Lawalata (1946) legt eerst nog eens blijmoedig uit waar haar geboorteplaats ligt: “Pangkal Pinang ligt op het eiland Banka, ten noordoosten van Sumatra.” Hier klinkt onmiskenbaar de ‘stem’ van de Molukse Ouderendag. Vijftien jaar lang presenteerde ze dit jaarlijkse evenement in de Veluwehal in Barneveld, de laatste keer in 2017. De editie van 2020 kon vanwege de coronapandemie geen doorgang vinden. Ook dit jaar is de Molukse Ouderendag in traditionele vorm afgelast. Riet Pattikawa-Lawalata, of usi Riet zoals de meesten haar kennen, is echter meer dan de stem van de Molukse ouderendag. Haar inzet voor Molukse ouderen is een terugkerend thema in haar leven.

“Ik presenteer niet meer, maar ben nog steeds betrokken hoor”, vertelt ze. Juist nu het dit jaar 70 jaar geleden is dat de eerste Molukkers voet aan wal zetten in de havens van Rotterdam en Amsterdam, wordt het opschorten van de Molukse Ouderendag als een gemis ervaren. “Nu zijn we, de Baileo Groep, samen met Pelita aan het onderzoeken of we geen alternatief voor dit jaar kunnen bedenken. Een uitdaging, want hoe geef je tweeduizend Molukse ouderen hetzelfde gevoel als in de Veluwehal in Barneveld?”

De overtocht

Riet Pattikawa-Lawalata was vier jaar toen ze in 1951 met haar ouders, broers en zussen met het schip de Goya naar Nederland kwam. Haar vader, Johan Lawalata, was legerpredikant bij het KNIL. Haar moeder, Augustina Sopacua was hoogzwanger van haar elfde kind: “In het Nationaal Archief staat dat de Goya op 16 mei 1951 uit Tanjung Priok vertrok. Maar pa had het altijd over 18 mei. Wij, de kinderen, waren al op de boot. Moeder moest eerst bevallen aan wal, zij en mijn vader kwamen twee dagen later met een klein bootje naar de Goya om alsnog aan boord te gaan.” Van de overtocht naar Nederland herinnert ze zich heel weinig: “Alleen die ronde raampjes (pas later wist ik dat dit patrijspoorten waren). Ik vroeg steeds aan mijn broers en zussen om me op te tillen, zodat ik de zee kon zien.”

Naar Middelburg

Over de aankomst op 15 juni 1951 in Rotterdam kan ze zich ook niets herinneren, ze weet wat ze uit de verhalen hoorde van haar ouders: “Mijn vader vertelde dat op het schip een Nederlandse hoge officier aan boord kwam met de mededeling dat alle KNIL-soldaten ontslagen waren uit militaire dienst. Sindsdien zei hij altijd “ketong ditipu oleh Belanda”, wij

zijn bedrogen door de Nederlanders. Maar zei daar meteen achteraan “dat niet alle Nederlanders slecht zijn”. Zo vertelden mijn ouders ook dat we eerst naar Kamp Amersfoort gingen voor een medische keuring. Daarna gingen we door naar Kamp Vught, woonoord Lunetten. Ik weet nog wel, dat daar lange barakken stonden en in één daarvan woonden we met ons grote gezin. Die lange donkere gang in de barak dat vond ik maar niks. Gelukkig duurde het verblijf niet lang daar. In Zeeland waren er in die tijd 17 Molukse kampen. De Moluks Evangelische Kerk (GIM, Geredja Indjili Maluku) vond het nodig mijn vader met zijn gezin daarheen te verhuizen. Dat was in 1952, we gingen wonen in het kamp Seisweg te Middelburg. Daar kregen we twee kamers voor dertien personen. Omdat we zo dicht op elkaar zaten waren wij, kinderen, heel vaak ziek. Een Nederlandse notarisvrouw, mevrouw Batten, die zich om ons bekommerde, spoorde mijn ouders aan om toch weer te verhuizen. Uiteindelijk kwamen we in het centrum van Middelburg terecht, in een groot stenen huis.”

In veel Molukse gezinnen bleven de koffers klaarstaan voor een terugkeer naar Maluku, want het verblijf in Nederland was immers tijdelijk, dacht men toen. Was de verhuizing, weg uit het Molukse woonoord, niet een teken van een permanent verblijf in Nederland? Usi Riet is hier duidelijk over: “Vader moest echt overgehaald worden om te verhuizen. Hij wilde het liefst bij zijn eigen mensen blijven. Maar de koffers bleven inderdaad, zelfs in ons huis in Middelburg. Tijdens de Watersnoodramp in 1953 werden de koffers en kisten, die in de kelder stonden door het water heel erg vochtig aan de onderkant waardoor veel kleding weggegooid moest worden.”

Tijdens de Watersnoodramp werden voormalig KNIL-militairen ingezet om te helpen met het plaatsen van zandzakken. Er was groot alarm, ook Molukse kampen liepen onder: “Niet alleen Molukkers uit Zeeland werden opgeroepen om te helpen, zelfs uit Vught kwamen ze. Ik hoorde ook van een bruiloftsfeest in Vlissingen dat toen aan de gang was. Dat werd gewoon afgebroken omdat de mannen onmiddellijk weg moesten om te helpen.”

Zorg voor Molukse ouderen

Usi Riet is verknocht geraakt aan Zeeland. Ze trouwde met Ojang Pattikawa uit Oost-Souburg. Al vroeg zette zij zich in voor Molukse ouderen in Zeeland. Haar hulp werd vaak ingeroepen als ouderen, die geen Nederlands spraken, zorg nodig hadden: “Ik begeleidde de ouderen vaak naar de dokter of de tandarts.

Ook werd mijn hulp gevraagd bij zwaardere gevallen. Ouderen die geen thuiszorg wilden omdat ze geen Nederlandse aan het bed wilden. Natuurlijk doe je dat, maar uiteindelijk moet die hulp toch gegeven worden door mensen die er in gespecialiseerd zijn, dus de thuiszorg. We schakelden dan de thuiszorg in, maar ik bleef om te helpen en te vertalen.”

Het idee ontstond om een voorziening voor Molukse ouderen op te richten. Met twee Molukse jongeren ging Evie Malawauw naar de Haagse politiek, in de persoon van PvdA-kamerlid John Lilipaly, het eerste kamerlid van Molukse afkomst én met een Zeeuwse achtergrond. In 1989 werd Usi Riet erbij gevraagd en er werd een overleggroep Molukse ouderen geformeerd. Het advies van de Zeeuwse gedeputeerde Ouderenzorg was om eerst een onderzoek te doen naar de behoeften van Molukse ouderen. Huisarts de la Hayze, een Nederlandse arts met veel Molukse cliënten werd hiervoor benaderd: “De enquête die door hem werd gedaan leverde niet veel op. Molukkers zien toch tegen zo’n belangrijke man op en zijn dan heel erg *malu hati*, verlegen. Zij durven bijna niet te antwoorden. Uiteindelijk heb ik de enquête, na een korte training, zelf uitgevoerd. Uit de enquête kwam dat 70% van de ouderen graag een speciale voorziening wilde, maar wel in de wijk en dichtbij de kerk.”

Helaas vingen ze, met de resultaten van het onderzoek, bot op het Binnenhof: “De toenmalige staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Erica Terpstra, weigerde het verzoek in te willigen. Ze wilde geen aparte instellingen voor verschillende bevolkingsgroepen.”

De Provincie Zeeland en de drie Molukkersgemeenten Middelburg, Vlissingen en Koudekerke zagen wel het belang in van een speciale voorziening. Zij maakten de oprichting van een woonzorgcomplex voor Molukse ouderen mogelijk. In 1997 werd Tabadila geopend. Nu meer dan twintig jaar later wonen er ook Indische en Nederlandse ouderen.

Stichting Pelita

In 2001 kwam Stichting Pelita in beeld. Ze reageerde op een vacature en werd medewerker sociale hulpverlening. Daarmee kon ze verder met wat ze het liefst doet, mensen helpen in Zeeland en ook in West-Brabant. “Vanwege de kerusuhan, de onlusten op de Molukken in 1999, bedacht Pelita om iets speciaals te doen voor Molukse ouderen. Laten we Molukse ouderen uit hun isolement halen en een leuke bijeenkomst organiseren was het plan. Nico Papilaja vroeg haar deze landelijke dag voor Molukse Ouderen te presenteren. Er kwamen meteen al zo’n 800 ouderen naar de Veluwehal in Barneveld.”

Usi Riet kijkt met plezier terug op haar tijd als presentator: “Wat het meeste bij is gebleven zijn de gesprekken met de ouderen op het podium. Zoals de verhalen over de overtocht naar Nederland waarin met humor werd verteld dat mannen en vrouwen apart op de boot sliepen. Maar elkaar toch stiekem ontmoetten.

Of de Nederlandse tante Beth, die vloeiend Maleis sprak. Ze was getrouwd met oom Bob

Sekewaël, die met de vrijgezellenboot de Roma was meegekomen. Het Maleis leerde zij van de tantes in het kamp waar zij met haar man jaren heeft gewoond. Deze verhalen zijn van onschatbare waarde.”

Het aantal deelnemers aan de Molukse Ouderendag groeide door de jaren heen gestaag naar zo’n tweeduizend. Inmiddels heeft een groot deel van de eerste generatie plaats gemaakt voor een nieuwe groep ouderen, de tweede generatie, de *usi en bung generatie*. Usi Riet: “Van de Zeeuwse Molukse eerste generatie werd altijd gezegd dat ze van de zeelucht lang gezond blijven. Maar ook hier in Zeeland zijn er nog maar twee mensen van de eerste generatie in leven, tante Wil Pentury en oom Nedjoe Lopulissa.”

Ook de vrijwilligers zelf raken op leeftijd. Usi Riet zou graag zien dat meer jongeren betrokken worden bij dit belangrijke werk: “Vertel de jongeren over de ouderendagen, laat aan hen filmpjes hiervan zien op YouTube. Dan kunnen ze zien en ervaren hoe mooi dit werk is. Dat het niet alleen de ouderen helpt, maar dat het ook met hun eigen achtergrond en identiteit te maken heeft. Dus ik zou zeggen, als het weer kan, kom helpen!”